

L'ESPARRA

L'ESPARRA

Llogaret de cases escampades a La Selva, agre. al te. de Riudarenes, entre Sta. Coloma i St. Pere Cercada.

PRON.: *l'aspārā* oït a Sta. Coloma, Casac., 1920; oït a Argimon, 1931.

MENCIONS ANT. 1169: El bisbe dota el mon. de St. Pere Cercada amb l'*eccl. Sti. Martini de Sparra* (Villan., *Vi. Lit.* xvii, 201; Monsalv. xiii, 145); 1362: 10 par. Sti. Martini de *Sparra* (*Llibre Verd*, Alsius, 150); 1691: Sti. Martini de *La Sparra* (Monsalv., *l. c.*). En parla amb enyorament el gran prosista i caçador, Prudenci Bertrana (*Proses Bàrbares* etc.).

ETIM. *esparra* 'portella d'un clos, d'una cleda', el 15 germanisme estudiat en *DECat* III, 616.

HOMÒNIMS. *Closa de L'Esparra*, a Cerdanya, prop del *Cartonet*, te. Vilanova de les Escaldes (xxiii, 94.6). I en dim.: Borda de *la sparika* te. Guils del Cantó: perquè en barraven la porta amb una petita 20 *esparra* (xxxviii, 7.8).

L'Esparre, vila capital del Medoc. C. 1200 el trobador considerable *N'Aimeric de Belenoi* «-- si fo de Bordalés, d'un castel que à nom *l'Esparra*», ens conta la seva *Vida* (S. xii). «A. Willelmi domini *Sparre*» 25 en un doc. de 1291, i altres cites c. 1300 etc. (*Rôles Gascons* III, 5b). I a l'Aude: *Esparre*, establiment termal, te. Escouloubre (Sabarthès, *Top.*).

ESPARRANXÓ

Aspres i corral de *l'Esparranxó*, partida de la vall d'Ebo (Mq. de Dénia) (xxxiv, 145.11).

ETIM. Té tot l'aspecte de ser un mossarabisme provinent d'un abstracte *PARATIONE 'enginy i indret de parar un parany' > *paranxon*, amb *n* intercalada si 35 guí per propagació nasal o per compromís amb PARANTIA: *DECat* vi, 265b28-266a34. *Esp-* en lloc de *P-* es podria explicar —essent aquest lloc uns *aspres*— per contaminació amb aquest mot. J. F. C.

ESPARREGUERA

La vila entre el Baix Llobregat i el peu de Montserrat; i els seus homònims.

PRON. MOD.: *əspəragéɾə*, però vulgarment, amb molta extensió: *əspərgéɾə*, oït 1920 per Casac. a Piera, Olesa, el Papiol i a la mateixa vila. Jo vaig oir *əspəragéɾə* a Collbató, 1924, anys després *əspəragéɾə* amb *r* simple a St. Quintí de Mediona, i altres pobles del voltant, també *əspərgéɾə* en algun. Gentilici: *əspərgəɾins* a Olesa, Casac. 1920. Se sol escriure *esparregerins* (carta del president i representant de diverses assoc. de la vila, 1972). Aquella forma vulgar ja és antiga i bastant vella: «la vila de *Sparguera* dis- 50 tarà algunes set horas, prenent-se la carretera a aquella vila desde Barcelona; y 3 horas del famós monastir de Montserrat», B. de Maldà (*Excursions*, ed. *L'Avenç*, p. 90). Cert que la gent il·lustrada pronuncia amb *rr*. Així tothom a Bna., i més com ho he sentit 60

als actors i espectadors de la seva famosa Passió (p. ex. la dama amiga, de Sta. Coloma de Queralt, 1965, que hi solia fer el paper de Magdalena).

MENCIONS ANT. 985: «-- ipsum alaude quod dicunt *Tovella* et -- kastrum quod dicunt *Sparagaria*» 5 escr. orig. (§ 517, *Dipl. Cat. Vic*, p. 435); 993: «castros quos nuncupant -- *Sparagaria* -- et ipsa *Tovella* --» (ib., § 517); 1140: Guillelmus d'*Esparagera* (*Cart. St. Cugat* III, 125); 1174: Raimundi d'*Esparagera* (*Cart. Poblet*, p. 169); 1205: «Sancte Marie de *Sparagaria*» (*Cart. St. Cugat* III, p. 376); 1359: «castell d'*Esparagera*» (*CoDoACA* XII, 28).

Bastants HOMÒNIMS, dels quals selecció: (2) A l'Alta Garrotxa: a. 871: «villare et fons -- *Sparageria*, in monte Sancti Laurentii, in com. *Visuldunense*», tractant-se del mon. de Sous, abans dit Sanctus Laurentius de Monte, té raó Rubió i Lois segurament en identificar-hi, a l'índex de *Cat. Car.* II, 177.15, el «mas *Esparreguera*» i font dels Monjos, de Sous, te. Bassegoda.

(3) A la Baixa Garrotxa, nom del gran i vell mas, i vasta heretat; de *Les Esparregeres* (recordo haver-ho oït amb *-r-* i també *-r-*, 1958, xx, 17 ss. i 1966); és a l'ENE. de Santa Pau, dalt de la serra, a l'esq. del camí que per sota dels Arcs porta a Mieres. N'eren (i potser en són encara) propietaris la família del filòsof Josep Maria Capdevila, que hi tingué en vacances el seu ex-mestre Eugeni d'Ors, com conta, junt amb belles proses meditatives i paisatgistes, i exacta toponímia menor, en el seu llibre *Històries d'Esparregeres*, i en el llibret de 1965 sobre N'Ors.

(4) *L'Esparreguera*, gran serra de l'Alt Maestrat, entre Culla i Vilar de Canes: oït *la spanigéra*, a Ares del Maestre (xxviii, 89.3), *l'espanigéra* al Vilar de Canes (85.17), *la sparegéra* a d'altres més cultes (Culla?). (5) *əspərigéɾə*, nom d'unes propietats mall., en el te. d'Establiments, pocs k. a l'E. de Palma (1964: *DECat* III, 628a48). (6) Ha de ser, doncs, lloc diferent del que consta en el *Rept.* (109, Quadrado, 487) «alcheria *Ax- 40 paragox*», que figurant-hi dins el te. de Montuiri, havia de ser cap al bell mig de l'illa, tanmateix en el (6) es tracta sens dubte d'una repetició moderna del mateix topònim, en substància, si bé ací com a plural del mot primitiu, i en el (5) en forma del seu equivalent 45 derivat col·lectiu. (7) Paral·lelament, no gaire lluny del (2) hi ha a l'Alta Garrotxa l'encinglerat vessant dit *Els Espàrrrecs* (C.A. Torras, *Pir. Cat.* IV), i oït també en visites a Escales (1928, 1978 etc.), damunt el Santuari d'Escales, també te. de Bassegoda, 7 k. a l'ONO. del (2).

ETIM. A penes cal dir que és derivat del ll. ASPARAGUS que ha donat el seu sinònim cat. *espàrrrec*: antigament, i encara amb gran extensió dialectal, *əspəɾec*, amb la normal evolució fonètica catalana, sense altre detall peculiar que la duplicació de la *rr* que es dona en tants casos (*serran* 'estrènyer', *carràs* etc.). Aquí hi devien ajudar els mots de la família de *parra* i *pàrrrec* (*DECat*, s. v. *parra*), de gran aplicació topogràfica; i, en particular, el ross. i emp. *parregera* 'corralet muntanyenc', 'divisió d'un cortical'; n'hi ha variant local es-